

19e Wereldconferentie van de Internationale Raad voor Vogelbescherming (ICBP)

Van 14-21 juni 1986 waren 250 personen uit 60 landen in Kingston (Ontario) Canada bijeen voor de 19e wereldconferentie van de Internationale Raad voor Vogelbescherming (ICBP). Voor het eerst waren er ook veel afgevaardigden uit Azië, Afrika en Zuid-Amerika aanwezig. Uit het rapport over de afgelopen periode werd duidelijk dat ICBP niet alleen in geografische spreiding was gegroeid. Op alle fronten is er een toename geweest in activiteiten ter bescherming van de vogels. ICBP heeft zich een faam verworven als de meest deskundige organisatie op het gebied van internationale vogelbescherming, hetgeen mede blijkt uit de diverse belangwekkende publikaties die in 1985 door ICBP werden uitgebracht (zie *Limosa* 58: 177).

Een organisatie bovendien die efficiënt en goedkoop werkt. Het congres werd gekenmerkt door het enthousiasme van allen die bij dit proces betrokken zijn. Door de conferentie werden acht resoluties aangenomen, die onder meer betrekking hadden op zure regen, de Wetlands-Conventie, Izu Islands in Japan (aanleg landingsbaan bedreiging voor diverse endemische vogels), Christmas Island in de Indische Oceaan (behoud Christmas Island Frigatebird *Fregata andrewsi*) en Terre Adélie in Antarctica (aanleg landingsbaan door kolonie Adélie Penguins *Pygoscelis adeliae*).

Saving the world's birds is het motto waarmee ICBP vooruitkijkt. Voor de periode 1986-90 is een actieplan opgesteld waarin het werk van de ICBP in het kader van de internationale natuurbescherming wordt geplaatst. Door het grote aantal deskundige vogelaars, hun toewijding en algemene sympathie voor vogels, vormen vogels een ideale groep om belangrijke onderdelen van de *World Conservation Strategy* te realiseren.

ICBP is er de laatste jaren in geslaagd de sterk toegenomen activiteiten te bekostigen. Een belangrijk deel van de financiën komt nu van het *World Wildlife Fund* (WWF) en verder van de *Royal Society for the Protection of Birds*, de *National Audubon Society* en Vogelbescherming. Het WWF heeft te kennen gegeven dat de algemene financiële ondersteuning in de loop van de komende vijf jaren zal worden afgebouwd. De lidorganisaties dragen maar 5% aan de begroting bij en dit zal in de toekomst sterk moeten toenemen. Verder zullen de lidorganisaties moeten helpen om individuele leden en fondsen te werven.

Waarde van vogels

Gedurende de conferentie werden symposia gehouden over de waarde van vogels, trekvogelbescherming in de Nieuwe Wereld, steppen en ziekten bij bedreigde vogelpopulaties. De beginselverklaring van ICBP stelt dat vogels onvervangbaar zijn voor de mens vanwege hun esthetische, culturele en recreatieve waarde; directe en indirecte economische waarde; waarde als

bioindicatoren; waarde in oecosystemen; waarde voor de wetenschap en waarde voor natuurbeschermingseducatie. Tijdens de conferentie werden twee zittingen gewijd aan een nadere uitwerking van de eerste drie punten. Met algemene overzichten en case-studies werd aangetoond dat vogels niet weg te denken zijn uit de menselijke cultuurgeschiedenis. Dit is belangrijk bij de presentatie van ons aller werk. Ook de economische waarde van vogels als voedsel, recreatief object, bron van nuttige producten enzovoorts kwam aan de orde. Rekenmodellen werden getoond waarmee de economische waarde van vogelwaarnemingspunten kan worden berekend. De zitting over de rol van vogels als bioindicatoren bracht aan het licht dat vogels op allerlei wijzen waardevolle signalen kunnen geven over de toestand van het milieu. In een aantal gevallen verdwijnen vogels eenvoudigweg (Waterspreeuw ten gevolge van zure regen). In andere gevallen is een verlaging van broedsucces een maat voor de vervuiling (Black Duck *Anas rubripes* in Canada) of geven de eieren een goed inzicht in de graad van vervuiling van de omgeving (b.v. zeevogeleieren). Moderne pesticiden zijn dikwijls niet aantoonbaar in het veld, maar de effecten ervan kunnen wel via de vogels zichtbaar gemaakt worden. Alhoewel er dus duidelijke voorbeelden zijn van het belang van vogels als bioindicatoren, zijn er anderzijds natuurlijk ook situaties waar de toestand van het milieu eenvoudiger kan worden geregistreerd met een foto, pH-meter of vegetatieopname.

Trekvogelbescherming in de Nieuwe Wereld

In Europa zijn we al jaren bezorgd over de achteruitgang van een aantal trekvogels die in Afrika overwinteren, zoals Ooievaar, Gekraagde Roodstaart en Grasmus. De trekvogels van Noord-Amerika overwinteren in Midden- en Zuid-Amerika, waar de mens grote milieuveranderingen aanbrengt. De vraag werd besproken of ook op het westelijk halfrond achteruitgang van soorten kan worden vastgesteld. De aantalschommelingen van zangvogelpopulaties lijken daar nog nauwelijks op te wijzen. De meeste soorten zijn even talrijk als 15 jaar geleden. Het eerst kunnen problemen worden verwacht met bosvogels die in het winterkwartier territoria hebben. Het is de vraag of ze zich in plantages kunnen handhaven als het regenwoud gekapt wordt, zoals dat nu op vele plaatsen gebeurt. De invloed daarvan is echter in Noord-Amerika nog nauwelijks te merken. Bij enkele steltlopers is wel achteruitgang vastgesteld. Vooral de Drieteenstrandloper heeft geleden. De populatie lijkt in de laatste jaren gehalveerd.

Steppen

Een symposium van een dag was gewijd aan steppen en steppeachtige gebieden. Sinds de landbouw werd

uitgevonden, heeft de mens vele bossen gerooid en de oppervlakte steppachtige gebieden op aarde enorm vergroot. Waar van nature steppen of savannen aanwezig waren, zijn die door landbouw en veeteelt sterk van karakter veranderd. Voor de vogels heeft dit alles ingrijpende gevolgen gehad. Aanvankelijk heeft het misschien geleid tot verrijking. In onze tijd zien we echter door intensivering, overbegrazing en overbevolking deze gebieden snel verarmen. Dit geldt net zo goed voor de Sahel en de vlakten van India als voor de Nederlandse weidevogelgebieden. Twaalf sprekers belichten de toestand van steppen en savannen en hun avifauna in verschillende werelddelen. Bij deze eerste verkenning van het onderwerp werd nog weinig aandacht geschonken aan de consequenties die de verschillende problemen hebben voor het werk van ICBP.

Ziekten bij bedreigde vogelpopulaties

Het laatste symposium was gewijd aan de rol van ziekteverwekkende virussen en bacteriën bij het behoud van bedreigde vogelpopulaties. Het meest indrukwekkende verhaal betrof *Corvus tropicus*. Deze endemische kraaiensoort van Hawaï is in historische tijd tot de rand van uitsterven gebracht door biotoopverlies, vervolging, vogelpokken en vogelmalaria overgebracht door een subtropische muggesoort. Beide ziekten verhinderen een herstel van de wilde populatie, die is gedaald tot slechts tien vogels in drie gescheiden populaties. Gewezen werd op het gevaar dat er muggesoorten uit gematigde streken binnenkomen op Hawaï, waardoor ook andere, hoger in de bergen voorkomende endemische soorten gevaar kunnen gaan lopen. Een ander geval betrof de recente sterfte door encephalitis in de fokgroep van de Trompetkraanvogel *Grus americana*. Het voorkomen van het virus in tal van andere in het wild voorkomende vogelsoorten in Noord-Amerika heeft consequenties voor de keuze van gebieden voor herintroductie. In de voordrachten en de daaropvolgende discussie werd herhaaldelijk gewezen op praktische zaken die in dit verband van belang zijn.

Nederlandse sectie ICBP
Siegfried Woldhek
secretaris

Third World Conference on Birds of Prey

Van 22 tot 27 maart 1987 wordt in Eilat (Israël) de derde internationale conferentie over roofvogels en uilen gehouden. Deze conferentie wordt georganiseerd door de *World Working Group on Birds of Prey* van ICBP in samenwerking met de *Israel Raptor Information Centre* en de *US Hawk Mountain Sanctuary Association*. De volgende thema's komen aan bod: biologie en bescherming van zeldzame roofvogels en uilen, roofvogels tijdens de trek en in de overwinteringsgebieden, populatiebiologie en broeden, roofvogels en milieuverontreiniging, educatie en wetgeving. Naast lezingen kunnen bijdragen middels posters worden geleverd. Ook wordt op culturele wijze aandacht besteed aan roofvogels en uilen. Het is bovendien de tijd dat er over Eilat een sterke trek van roofvogels plaatsvindt (in 1985 1.1 miljoen vogels verdeeld over 30 soorten). Voor nadere informatie: R. D. Chancellor, 15 Bolton Gardens, London SW5 0AL, Groot-Brittannië.

Ornithologisch station in Senegal

De westkust van Afrika is voor een groot aantal Palearctische watervogels een belangrijk overwinteringsgebied. Vanuit Nederland zijn er al verschillende expedities ondernomen om meer te weten te komen over verspreiding, aantallen en ecologie van de betrokken soorten in dit gebied. Het *Institut Français de la Recherche Scientifique pour le Développement et Coopération* (ORSTOM) heeft onlangs in Senegal het ornithologisch station Mbour opgericht. Dit onderzoekcentrum richt zich behalve op de ecologie van Palearctische en Afrikaanse vogelsoorten ook op beschermingsaspecten waaronder de integratie van de mens in de bescherming van de natuurlijke ecosystemen. Het station, gelegen op 80 km ten zuiden van Dakar, zal zich tot een belangrijke steunpilaar kunnen ontwikkelen voor allen die in West-Afrika ornithologisch onderzoek willen verrichten. Voor nadere informatie kan men zich wenden tot C. Rouchouse, Mas du Marquet, La Plaine Gras, 07700 Bourg-St-Andeol, Frankrijk.

Tussen Sahara en Siberië

De Banc d'Arguin, een uitgestrekt wadgebied aan de Afrikaanse westkust is, voor zover nu bekend, het belangrijkste overwinteringsgebied voor Palearctische steltlopers in Afrika. In 1980 werden hier maar liefst 2 247 500 wadvogels geteld. Om dergelijke pleisterplaatsen effectief te kunnen beschermen, is het nodig te weten welke functie deze voor de verschillende soorten vervullen. Merkwaardig genoeg is op de Banc d'Arguin voedsel schaars, zodat de vraag rijst hoe de vogels er in het vroege voorjaar in slagen om voldoende conditie te verkrijgen voor de lange vlucht naar het noorden. Een aantal Nederlandse onderzoekers heeft het initiatief genomen om te proberen deze vraag te beantwoorden. In maart en april 1985 bezocht een Nederlandse expeditie het gebied om een begin met dit onderzoek te maken. Tevens werd medewerking verleend aan een internationaal project geïnitieerd door de *Wader Study Group* om een beeld te krijgen van de voorjaarstrek van steltlopers langs de Oostatlantische trekroute.

In de brochure "Tussen Sahara en Siberië" wordt een voorlopig verslag gegeven van de bevindingen. Geen saai rapport, maar een verzorgde uitgave waarin een indruk wordt gegeven van de voorlopige resultaten, rijkelijk geïllustreerd met figuren en foto's. Aldus geeft het 32 pagina's tellende boekje in een notepad inzicht in het lopende onderzoek en de belangrijke functie van wadgebieden in de Oostatlantische trekroute. Deze brochure kan worden besteld door overmaking van f 5 op postbank 2666009 ten name van de stichting WIWO te Ewijk onder vermelding van nr 85-9-N.

Het beheer van de Wadden

De afgelopen jaren hebben c. 125 Deense, Duitse en Nederlandse onderzoekers, verenigd in de Werkgroep Waddenzee, zich ingespannen om alle kennis over het Waddengebied vast te leggen. De informatie is samengebracht in de 11-delige serie "Ecology of the Wadden Sea", waaronder ook het deel *Birds of the Wadden*

Sea. De 11 delen omvatten c. 2000 pagina's, voor onderzoekers reuze interessant, maar voor beleidsmakers en andere verantwoordelijken moeilijk toegankelijk. De werkgroep heeft daarom een brochure uitgebracht waarin de kennis over het Waddengebied is samengevat en waarin een visie op het beheer van het gebied wordt gepresenteerd. In heldere en begrijpelijke taal krijgt de lezer een goed inzicht in wat er allemaal in het Waddengebied speelt. Deze brochure kan worden besteld door overmaking van f 10 op postbank 2999188 ten name van de Stichting Veth tot Steun aan Waddenonderzoek te Arnhem onder vermelding van "Beheer".

Kluten met kleurmerken

Sinds 1983 worden er langs de Friese kust Kluten van kleurringen voorzien (*Limosa* 56: 271). Doel hiervan is na te gaan hoe de verspreiding vanuit de geboorteplaatsen verloopt. Alle waarnemingen van deze vogels, binnen en buiten het broedseizoen, zijn voor het onderzoek van belang. Inmiddels zijn op een aantal Waddeneilanden Friese Kluten broedend aangetroffen. De volgende ringen zijn aangebracht: aan de ene poot boven het loopbeen een aluminium-ring van het Vogeltrekstation en aan de andere poot boven loopbeen twee smalle kleurringen (wit, geel, rood, groen of zwart) en aan het loopbeen een brede kleurring (wit, geel, rood of groen). Bij vogels die langdurig in zoet water verblijven (zoals in de Oostvaardersplassen) kan de aluminium-ring bruinrood verkleuren. Let bij vogels die in ondiep water verblijven erop dat ook de brede ring wordt afgelezen.

In het broedseizoen van 1986 zijn langs de Friese kust en in Zeeland halfwas jongen van Kluten van een ander type kleurmerk voorzien. Doel hiervan is na te gaan of tweedejaars vogels tot broeden komen en op welke afstand tot de geboorteplaats dit gebeurt. Daarnaast is informatie over de verspreiding buiten het broedseizoen gewenst. Alle waarnemingen van gekleurmerkte vogels zijn van belang. De vogels hebben aan een van de poten boven loopbeen een aluminium-ring waarover gekleurde tape is geplakt. Deze tape is zodanig aangebracht dat het op afstand pootvlaggetjes lijken. In Zeeland is rode, gele en blauwe tape gebruikt, in Friesland witte.

Waarnemingen van gekleurmerkte Kluten worden op onderstaand adres met belangstelling tegemoet gezien. Bij iedere waarneming gaarne datum, tijd, plaats, omstandigheden en groepsgrootte en de positie van de waargenomen ringen opgeven (een tekening hiervan wordt op prijs gesteld). Inzenders krijgen nadere informatie over de waargenomen vogel. Peter Meininger & Meinte Engeldoer, p/a dienst Getijdewateren Rijkswaterstaat, Antwoordnummer 217, 4330 VB Middelburg, (01180) 11851/36593 of (050) 421158.

Resultaten midwintertellingen

Onlangs heeft het International Waterfowl Research Bureau (IWRB) onder de titel *Results of the IWRB International Waterfowl Census 1967-1983* een rapport uitgebracht over de midwintertellingen over een periode van 17 jaar. Het betreft populatieschattingen en trends aan de hand van januari-tellingen in het West-palearctische gebied (Europa, Nabije Oosten en Noord-Afrika). In het rapport worden 19 soorten behandeld: Knobbelzwaan, Kleine en Wilde Zwaan, Bergeend, Smient, Krakeend, Wintertaling, Wilde Eend, Pijlstaart, Slobeend, Krooneend, Tafeleend, Witoogeend, Kuifeend, Brilduiker, Nonnetje, Middelse Zaagbek, Grote Zaagbek en Meerkoet. De prijs van dit 118 pagina's tellende rapport bedraagt f 5 (f 18,50 bij Vogelbescherming, zie *Limosa* 58: 174).

Begin 1984 werd op initiatief van het IWRB een bijeenkomst belegd over het onderwerp ganzenschade in de landbouw. In het boekje *Extent and control of goose damage to agricultural crops* (48 p.) zijn de conclusies van de bijeenkomst vervat alsmede een rapportage over de situatie in Groot-Brittannië, Nederland, BRD, Denemarken en Zweden. Prijs f 2,95 (f 9,75).

Van Hoytema kalender 1987

De uitgeverij Schoonderbeek (Laren NH) heeft ook voor 1987 weer een mooie kalender uitgegeven met vogelplaten van Theo Hoytema. Voor wie zijn kunstwerken kan waarderen, zal ook deze kalender weer een aanwinst zijn. Bij de twaalfde jaargang van de kalender heeft de uitgever er behoefte aan zijn erkentelijkheid uit te drukken jegens de kopers, die het mogelijk hebben gemaakt deze kunstenaar aan de vergetelheid te ontrukken, in de vorm van een litho van een zeldzame aquarel van zijn hand. Prijs kalender (inclusief litho) f 24,90.

Ornithologische studiedag

Op 9 november 1986 organiseert de afdeling Turnhout van de Koninklijke Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie "De Wielewaal" een studiedag in Turnhout. Sprekers zijn A. Dhondt (25 jaar mezenonderzoek), J. van Impe (invloed van milieuverontreiniging op de structuur van populaties), J. Paulussen (broedbiologie en groei van de Kokmeeuw), J. Spaepen (navigatie en oriëntatie bij vogels) en M. Louette (ornithologisch onderzoek in Afrika). Men kan zich inschrijven door storting van Bfr 450 op postrekening 000-0269001-20 ten name van H. Meeus, Langvenstraat 25, B-2300 Turnhout voor eind oktober. Eventuele nadere inlichtingen kunnen op hetzelfde adres worden verkregen (tel. 09-3214415758).